

tat de València en el *Rept* (Bof. p. 182), donada als homes de Bna. el 1238. De l'ar. *Beni Abu-l-Azzâr*, nom intensiu de l'arrel 'zr'ensenyar, amonestar' que forma NPP tant a Aràbia (Hess 182) com a Algèria (GGAlg. 216).

EL VOLÓ

Antic mot apel·latiu, que ha quedat fixat com nom propi de diversos llocs rossellonesos, especialment el poble situat vora el Tec, a la carretera general, una vintena de k. al Sud de Perpinyà i més a prop dels límits del Portús.

PRON. *el buló* a l'Empordà etc. (p. ex. a Biure, 1931, Ll. 1, 22); *al bulú* i *lu bulú* en el Rosselló (enq. local allí, 1959, xviv, 182-4).

MENC. ANT.976. Un Sundurla i família fan diverses donacions «in villa Bruiano --- term. de Ortafan, de Ipsa Rocha, vinea una, et in loco ubi dicunt Ursignano, ad *Ipsa Volone* ---» (*Cart. d'Elna*, f. 203, en Moreau xi, 198); del mateix any, amb grosses variants, en una còpia de 1313: «de pog Lauro, quousque pervenitur ad *Volum*, et de term. de Cered edusque terminos *Ipsum Volo* et de tes seniorius quas in *Volone* habes, te et tuos emparo» (Alart, *RLR* III, 271; Gigot, *RLR* xxvii, 14-20); 1145: «--- de *Volono* ---» cit. junt amb *Tresmals* (Mor. LXI, V. context s. v. *Treumad*); 1264: *Voloni*, junt amb *Llauró* (Alart, *RLR* III, 272); 1292: «del *Voló*» (*RLR* IV, 511). En la lleuda d'aquesta vila, transcrita 1310-16: «casteyl del *Voló* --- mercat del *Volo* --- trasca blat del *Voló* --- del *Volon* ---» (*RLR* V, 25, 46, 51 etc.); 1318: *Voló* (*RLR* XX, 275); Cròn de Pere el Cerim.: «al *Voló* --- prop lo *Voló*» (ed. Pagès 98.12, 165.29); 1354: *lo Voló* (Alart, *Doc. Gé. Hi.* 8); 1359: «loch del *Voló*» (*CoDoACA* XII, 115); 1462: *Lo Volo* (*RLR* LXV, 91); 1587: *del Voló* (*RLR* LIII, 414).

Ponsich (*Top.* 66) hi afegeix 8 cites dels SS. XIII-XV i 3 del XVII, sempre en la forma *Lo Voló*, llevat d'un *Bolo* de 1375. La grafia francesa *Le Boulou* és, doncs, enterament arbitrària.

ETIM. En la investigació d'aquest nom, el pas decisiu el féu Alart, com en tantes coses: «les chartes nous indiquent des *Volos* en plusieurs endroits: entre Castell-Rosselló et Canet, à St. Feliu d'Avall, à Nefiach, à Illa, à Vinça, à Finestrat, à Eusadans l'ancienne Viguerie de Camprodon, et, pour ainsi dire, dans le territoire de presque toutes nos communes» (Alart, *Géogr.* 99).

En efecte puc donar-ne diverses comprovacions documentades.

I. En un doc. de 1095 el comte de Cerdanya concedeix a *Vilafranca* de Conflent el dret de celebrar un mercat setmanal «que devait être le seul existent

dans tous ses domaines, depuis le chateau de Sant Martí (au fond du pays de Baridà) usque in *volonem Scti. Felicis*, «qui semble correspondre à l'extrémité du territoire de Sant Feliu d'Avall» (Alart, *Doc. Hist. PyrOr.* II; *Not. Hist. Communes Rouss.* II, 109). En efecte, és el que llegim en el text d'aquest diploma, p. p. *MarcaH.*: «de Sti. Martini castro usque ad *Volonem Sancti Felicis*, excepto foro *Exii*, nisi in prelibata villa de fine in finem» (§ 311, col. 1195). O sigui que només n'exceptua la fira («foro») d'Ix, prop de Puigcerdà; datat de l'a. 35 del rei Felip (Font i Rius II, 608) ho reproduceix datant 1191. També ho llegeixo amb lleu variant en el Cartoral de Vfr. de Cfl., copiat 1324, si bé aquí datat (potser per error) de l'any xv del rei Felip); 1140: «in *volonum* de Riba freita» en doc. de St. Feliu d'Avall (*InuLC*, s. v. *frait*) i d'aquest en veig encara una altra cita, de 1172.

II. *Volon*, citat junt amb *Bompàs*, (V. aquest art.) per (Moreau, LXXVII), per tant devia referir-se al Marge de La Tet, per on hi havia el bon pas que donà nom a aquest poble: uns 6 k. al NE. de Perpinyà.

III. Sembla ser uns 4 o 5 k. més a l'O. que I. (si bé no és evident que no hi coincideixi): 843: «ipso *Volone* usque in fines de *Villanova*»; i encara el mateix any: «ad ipso *Volone*» (Abadal, *Eixalada*, pp. 12 i 100), car referint-se també a *Baó*, ha de tractar-se de *Vilanova de la Ribera*.

IV. 982: in *ipso Volono*, com afr. d'Illa de Tet (Abadal, *Eixalada*, p. 220): aquest, doncs, ha de ser uns 8 o 10 k. més aigües amunt que I.

Però observem que tots quatre són prop del curs de la Tet.; el fet que el *voló* de 1140 duu el nom de *Riba freita* literalment 'ribera trencada' (FRACTA) suggereix que es tracta de sengles marges escarpats, pels quals es pot baixar al riu. I també *El Voló* del Sud deu rebre aquest nom pel marge del riu *Tec* que té dessota. Volent-me'n assegurar encara, vaig consultar el nostre savi amic Pere Ponsich (17-II-1970), que (indicant-me també el doc. de 1095), confirmà la definició 'marge escarpat de la Tet' prop de St. Feliu d'Avall; i n'afegí algun altra cita, en particular *El Volonàs*,¹ entre *Millars* i *Corbera de la Cabana*. Canviant impressions sobre l'etimologia, estiguérem d'acord que no té res a veure amb *Montboló* (< -BALDON) i tampoc amb *Bula*, dels quals el separa la inicial *Vó-* amb *v* constant en moltes dotzenes de mencions des de tan antic, i amb *Bula* també les vocals *o* i no *u*.²

Ha de ser mot pre-romà amb aqueix sentit apel·latiu. Ell suggeria quelcom indoeuropeu en relació amb el ll. VALLUM 'fossat' o mur de separació. Com que jo li deia que hi ha *VALO* 'mur' i 'tanca, clos' en cèltic (irl. mj. *fal*, britònic *gwawł*; i V. l'estudi sobre